

EXPUNEREA DE MOTIVE

1. SITUAȚIA ACTUALĂ

În prezentul proiect normativ ne raportăm la necesitatea modificării unor articole din Legea nr. 127/2019 privind sistemul public de pensii, care abrogă integral Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice la începutul anului 2024. Inițiatorii Legii nr. 127/2019, care a fost treptat aplicată prin dispunerea ca unele dispoziții să intre în vigoare, au dorit să elimine inechitățile dintre beneficiarii sistemului, atât între genuri, cât și pentru toate categoriile de persoane care au muncit în același condiții și au avut un nivel similar de salarizare, fără a conta momentul ieșirii la pensie. În plus, s-a instituit un nou mod de calcul al pensiei.

Legea păstrează tradiția complexității reglementării. Este reglementat sistemul public de pensii având în vedere posibilitatea ca prin intermediul instituțiilor competente să se utilizeze semestrial procedura de confirmare a existenței beneficiarilor nerezidenți aflați în plată, prin certificatul de viață, în scopul evitării efectuării de plăți necuvenite în contul unor persoane decedate.

Pensiile în România poartă povara inflației din anii 1990, când au fost indexate modest, motiv pentru care valoarea acestora a rămas mult în urmă. Din acest motiv în anul 2013, s-a introdus un coeficient de corecție și se face raportarea pensiei inițiale la salariul mediu brut de economie.

În prezent, observăm prezența a două puncte de pensie: unul valabil pentru calculul pensiei inițiale, în timp ce punctul de pensie cunoscut de toată lumea este utilizat doar pentru indexarea pensiilor aflate în plată. Cei care au devenit pensionari mai recent sunt avantajați de faptul că salariile au crescut mai rapid decât punctul de pensie, deci au primit pensii mai bune.

Legea 127/2019 este actul normativ cu ajutorul căruia legiuitorul s-a străduit să corecteze această anomalie, introducând un indice de referință care trebuia să egalizeze pensiile cu același punctaj, după ce punctul de pensie creștea cu 40%. Legea trebuia să intre în vigoare la 1 septembrie 2021, dar a fost amânată aplicarea integrală până la data de 1 ianuarie 2024.

Sistemul public de pensii se organizează și funcționează după principii de bază precum: principiul unicității; principiul obligativității; obligația de a participa la sistemul public de pensii, drepturile de asigurări sociale exercitându-se corelativ cu îndeplinirea obligațiilor; principiul contributivității; principiul egalității; principiul repartiției; principiul solidarității sociale; principiul autonomiei; principiul imprescriptibilității; principiul incesibilității și principiul disponibilității.

Legea se bazează pe câteva principii pilon precum: contributivitatea, solidaritatea socială, egalitatea și imprescriptibilitatea. Potrivit principiului contributivității fondurile de asigurări sociale se constituie pe baza contribuțiilor datorate de persoanele fizice și juridice participante la sistemul

public de pensii, iar drepturile de asigurări sociale se cuvin în raport cu contribuțiile de asigurări sociale plătite. Participanții la sistemul public de pensii își asumă reciproc obligații și le revin drepturi în baza principiului solidarității sociale. Principiul imprescriptibilității impune ca dreptul la pensie să nu se prescrie, iar principiul egalității impune asigurarea de pensii tuturor participanților la sistemul public de pensii cu tratament nediscriminatoriu. Dintre principiile sistemului public de pensii observăm principiul incesibilității, potrivit căruia dreptul la pensie nu poate fi cedat, atât total, cât și parțial.

La stabilirea obligațiilor sau la acordarea beneficiilor ce le revin asiguraților și beneficiarilor sistemului public de pensii, care au locul de ședere permanentă pe teritoriul altui stat, dar care dețin și documente valabile care atestă domiciliul în România, va prevala criteriul locului de ședere obișnuită. Acest criteriu se va aplica sub rezerva dispozițiilor contrare prevăzute în respectivele instrumente juridice prin derogare de la dispozițiile Codului civil în materia dreptului internațional privat.

În sistemul public de pensii sunt asigurate obligatoriu, prin efectul legii:

- persoanele care desfășoară activități pe bază de contract individual de muncă, funcționarii publici și alte persoane care realizează venituri asimilate salariilor pentru care se datorează contribuție de asigurări sociale, potrivit Codului fiscal;
- persoanele care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau care sunt numite în cadrul autorității executive, legislative ori judecătorești, pe durata mandatului, precum și membrii cooperatori dintr-o organizație a cooperației meșteșugărești;
- persoanele care beneficiază de drepturi bănești lunare, ce se asigură din bugetul asigurărilor pentru șomaj, în condițiile legii;
- persoanele care realizează venituri din activități independente (s.n.) și/sau din drepturi de proprietate intelectuală, pentru care se datorează contribuție de asigurări sociale, potrivit Codului fiscal.

Vârsta standard de pensionare este de 65 de ani pentru bărbați și 63 de ani pentru femei. Stagiul complet de cotizare, care cuprinde și perioadele asimilate, este de 35 de ani, atât pentru femei, cât și pentru bărbați.

Stagiul minim de cotizare este de 15 ani, atât pentru femei, cât și pentru bărbați. Condițiile de muncă în care se desfășoară activitatea asiguraților din sistemul public de pensii pot fi normale, deosebite și speciale. Locurile de muncă în condiții speciale sunt cele din unitățile miniere, pentru personalul care își desfășoară activitatea în subteran cel puțin 50% din timpul normal de muncă în luna respectivă, dar și activitatea artistică desfășurată în profesii ca dansator și solist vocal de muzică

populară. Pentru această categorie profesională, vârsta standard de pensionare poate fi redusă cu 20 de ani, dacă stagiul de cotizare în profesiile respective este de 20 de ani.

În Planul Național de Redresare și Reziliență este prevăzută egalizarea pensiilor, prin desființarea indicelui de corecție, iar această egalizare pentru a se încadra în plafonul de 9,4%, se va face probabil la echivalentul unui coeficient de corecție mult mai mic decât 1,4, de cum este prevăzut în Legea 127/2019. Problema este că pentru a fi posibilă egalizarea la nivel mai ridicat al pensiilor, ar fi avut nevoie de un plafon cu 2-3 procente mai înalt, fapt care consolidează opțiunea pentru pensii mici.

În același plan este prevăzută încurajarea creșterii vârstei de pensionare prin acordarea de bonusuri pentru ieșirea la pensie peste 65 de ani, în condițiile în care este posibil ca motivul să constea în faptul că pensia acordată va fi prea mică dacă încetezi activitatea.

Stagiul de cotizare constă în perioada de timp în care se datorează contribuții de asigurări sociale fie în baza legii, fie în baza contractului de asigurare, motiv pentru care în sistemul public de pensii mai este definit și prin sintagma „perioadă contributivă” pentru a se face distincție de „perioada necontributivă”, asimilată stagiului de cotizare în favoarea persoanelor, care se află într-una dintre situațiile expres și limitativ prevăzute de lege.

În cazul persoanelor care au beneficiat de concediu pentru creșterea copilului în perioada 1 aprilie 2001-1 ianuarie 2006, la calculul punctajului anual se are în vedere indemnizația acordată în acea perioadă asimilată stagiului de cotizare, potrivit art. 18 alin. (1) și (4) din O.U.G. nr. 148/2005 privind susținerea copilului în vederea creșterii copilului. În baza dispozițiilor art. 14 alin. (1) lit. f) din Legea nr. 127/2019, a fost extinsă perioada necontributivă în care persoana a beneficiat, începând cu data de 1 ianuarie 2006, de concediu de creștere a copilului cu handicap de la 3 la 7 ani, în acord cu principiul susținerii familiei pentru creșterea copiilor cu astfel de probleme. De această dispoziție beneficiază doar persoanele care au beneficiat de concediu de creștere a copilului cu handicap de până la 7 ani, începând cu data de 1 ianuarie 2006.

În această lege vor fi luate în considerare, prin noul quantum de calcul al pensiilor, mai multe categorii de venituri care, până acum, nu au fost introduse în calculul pensiilor, respectiv majorarea de 10% aferentă sporurilor, acordului global și altor drepturi de natură salarială pentru care s-au plătit contribuții.

Alte elemente importante de noutate față de reglementarea precedentă se referă la eliminarea inechităților existente până acum în sistemul național de pensii publice prin eliminarea cazurilor discriminatorii potrivit cărora oameni care au lucrat același număr de ani, în aceeași profesie și au avut cotizații egale, au beneficiat de pensii diferite.

Prezenta lege va egaliza pensiile femeilor și bărbaților, care au lucrat același număr de ani, în aceleași condiții și au contribuit egal, dar până acum bărbații aveau pensii mai mari.

Raportat la necesitate modificării unor dispoziții precizăm următoarele aspecte:

În prezent, în forma actuală a legii nu se specifică faptul că persoanele, care au depășit stagiul complet de cotizare cu cel puțin 8 ani, pot solicita pensie pentru limită de vârstă cu cel mult 5 ani înaintea împlinirii vârstei standard de pensionare prevăzută în anexa nr. 5, cu reducerea vârstei de pensionare, fără aplicarea vreunei penalizări.

Beneficiarul unei pensii anticipate nu poate opta pentru pensie de invaliditate în situația pierderii capacității de muncă, fapt care nu este constituțional, motiv pentru care această prevedere trebuie înlocuită pentru a permite persoanelor interesate să își exprime opțiunea față de tipul de pensie pe care doresc să o încaseze.

Nu se specifică clar față de reglementarea din Legea 263/2010, dreptul la muncă al beneficiarilor pensiei anticipate în cadrul îndeplinirii anumitor condiții, fapt pe care considerăm necesar că trebuie să îl clarificăm.

Copiii beneficiarii ai pensiei de urmaș este necesar să ateste situația școlară fie în cadrul învățământului preuniversitar, fie în cel universitar, în funcție de vârstă și această obligație nu este prezentată în lege.

Este necesar să fie menționate situațiile în care soțul supraviețuitor nu poate beneficia de ajutor lunar, în afara pensiei pe care pe care o încasează.

2. SCHIMBĂRI PRECONIZATE

Prezentul proiect normativ aduce o serie de modificări și completări legii nr. 127/2019, cu modificările ulterioare care constau în următoarele aspecte:

1. Precizarea faptului că persoanele care au depășit stagiul complet de cotizare prevăzut în anexa nr. 5 cu cel puțin 8 ani pot solicita pensie pentru limită de vârstă cu cel mult 5 ani înaintea împlinirii vârstei standard de pensionare prevăzută în anexa nr. 5, cu reducerea vârstei de pensionare, fără aplicarea vreunei penalizări.

2. Se elimină interdicția pentru beneficiarii pensiei anticipate de a opta pentru pensie de invaliditate în situația pierderii capacității de muncă. Mai precis, raportat la o situație similară din Legea nr. 263/2010, cu modificările și completările ulterioare, față de care Înalta Curte de Casație și Justiție a dat Decizia nr. 25/2023, mutandis mutandis nu este exclusă existența unui drept de opțiune între pensia de invaliditate și pensia anticipată parțială la data îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege pentru această din urmă categorie de pensie.

3. Se aduc noi informații legate de dreptul la muncă al beneficiarilor pensiei anticipate, respectiv: aceștia au posibilitatea de a își continua activitatea. Pensia anticipată va putea fi cumulată doar cu acele venituri pentru care se datorează obligatoriu contribuții de asigurări sociale, realizate în baza unui contract individual de muncă.

4. Art. 80 se completează prin introducerea informației legate de durata căsătoriei soțului supraviețuitor. Astfel, indiferent de durata căsătoriei, soțul supraviețuitor care are în îngrijire, la data decesului susținătorului, unul sau mai mulți copii în vârstă de până la 7 ani, beneficiază de pensie de urmaș până la data împlinirii de către ultimul copil a vârstei de 7 ani.

5. Se fac precizări legate de actele doveditoare pentru copiii de până la 16 ani, respectiv până la 26 de ani, care beneficiază de pensie de urmaș. Astfel, copiii au dreptul la pensie de urmaș și pentru a beneficia de aceasta au obligația ca până la împlinirea vârstei de 16 ani să prezinte adeverința școlară. Dacă își continuă studiile într-o formă de învățământ organizată potrivit legii, până la terminarea acestora, fără a depăși vârsta de 26 de ani, la începutul fiecărui an școlar/universitar copiii au obligația ca să depună adeverință din care să rezulte că urmează cursurile anului școlar în curs.

6. Se aduc precizări legate de situațiile în care soțul supraviețuitor nu poate beneficia de ajutor lunar.

7. Ajutorul lunar în coroborare cu dispozițiile Legii nr. 578/2004 privind acordarea unui ajutor lunar pentru soțul supraviețuitor, se stabilește prin decizie emisă de casa teritorială de pensii în a cărei rază domiciliază solicitantul în termen de 30 de zile de la data depunerii cererii și se plătește de către casele teritoriale de pensii începând cu data de întâi a lunii următoare depunerii cererii.

Impact bugetar

Modificările și completările actului normativ pe care le propunem nu au un impact direct asupra bugetului de stat sau bugetelor autorităților publice locale.

Impactul socioeconomic

Prezentul proiect normativ va avea impact în ceea ce privește conștientizarea situațiilor în care persoanele beneficiare a diferitelor tipuri de pensii pot să se prevaleze de dispozițiile legale, în termenii și condițiile impuse.

Față de cele prezentate, a fost elaborat proiectul de lege pentru completarea Legii nr. 127/2019, cu modificările și completările ulterioare, pe care îl supunem spre adoptare Parlamentul României.